

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21:60, polletna K 10:80, četrtletna K 5:40, mesečna K 1:80; za Nemčijo celoletno K 26:40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36:—.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 8. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petstotnica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Posamezne številke upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Stev. 431.

V Ljubljani, v ponedeljek dne 11. novembra 1912.

Leto II.

Bolgarska armada je dospela do čatalške obrambne črte.

V Solunu je kapituliralo 25 tisoč Turkov. — Krvavi boji pred Odrinom. — (Glej Zadnje vesti.)

Vojna na Balkanu.

V SKOPLJE!

(Od našega posebnega izvestitelja.)

(Konec.)

Skopje, 6. novembra.

V Skopju je nekaj tako lepih državnih zgradb, ki kažejo v zvezi z nekaterimi drugimi modernimi ustanovami, da so Turki krenili na pot modernega razvika. Na starem gradu carja Dušana, ki je prestoloval v Skopju so bile postavljene turške kasarne, v katerih je sedaj nameščena srbska vojska. Pred kasarnami je mnogo turških topov, ki so jih Turki ostavili, ko so zbežali. Poleg tega je v bližini kasarne, v okrajni sodniji (učmetu) ogromna množina — okrog 80.000 — turških pušk in obilo streljiva.

Te puške in turški plašči se dele vsakomur, tako da je vse polno ljudi v Skopju, vojakov in nevojnikov, kateri so oblečeni v turško vojaško obleko in oboroženi s turškim orožjem. Po eno puško in bajeonet so dobili vsi novinarji, a dobila sta jih tudi sodruga Kacelović in Lapčević, le da jih Dragiša ne mara nositi.

V Skopju so že postavljene srbske oblasti. Uvedena je tudi občinska uprava z načelnikom Spirom Hadži Ristićem, bivšim poslancom v turškem parlamentu in zastopniki vseh veroizpovedanj. Polnopenega reda še ni. V reki Vardaru je bilo videti več človeških trupel, kar znači, da je bilo mnogo ubojev. Usmrčenih je bilo več Arnavtov in neki Turek, kateri je opsoval kralja Petra. Neki Arnavt je ubil srbskega narednika in doletela ga je smrtna kazen. V očigled vsemu temu vladajo v Skopju še nesigurne razmere. Položaj je najbolje označil neki rezervni poročnik, rekoč: Čas je, da se uvedejo oblasti in da se kajenjuje in ubije po predpisih in ne kar tako »brez podpisov«. Bilo je tudi mnogo plenitev, ki se pripisujejo enemu delu četašev. Kakor kaže, upostavijo oblasti kanalu red in imajo v tem pogledu doslej mnogo uspehov. V njih interesu je, da se uvede red.

Posebno bodejo v Skopju v oči cele vrste voz in konj, na katerih se vračajo domov begunci, ki so s svojimi družinami bodisi pred Turki, bodisi pred Srbi zbežali v šume. Tu se kaže žalostno siromaštvo, ki napravlja na človeka najžalostnejši vtisk. Človek bi najraje plakal, ko vidi boso in nago deco, kako trepeče od mraza. Oni svet trpi, naj so mu gospodarji Turki, Srbi ali kdorkoli.

Na ulicah v Skopju je mnogo četašev, ki so preje delali nered v Turčiji s pretvezo, da ščitijo krščansko naseljenje. Med tem so četaši iztrebljali ta živili, ker so srbski četaši pobijali Bolgare, a bolgarski Srbe. Zdaj so se ob vojni zbrali v večjem številu, ampak oblasti so zavedajoče se, da delajo oni nered, jim odvzele orožje in jih poslale domov. Med četaši zbujajo posebno pozornost postava, ki ni moški podobna. Vprašal sem, pa so mi odgovorili:

To je žena četaša, po imenu Sofija Jovanovičeva, ki je bila v četi Subaroviča. Udeležila se je borbe na beli Glavi, v Črni luki in pri Sv. Iliji. Pravijo, da je ubila nekega Turka in dva da je ranila in da je pokazala neustrašenost v borbi.

Kakor sem že omenil, se v Skopju nahaja vrhovno poveljstvo z generalom Putnikom na čelu, ki je glavni vojskovodja in ki je izdelal vojni načrt, kateri je tako izvrstno uspel. V Skopju se je nahajal tudi prestolonaslednik Aleksander, poveljnik prve armade in princ Gjorgije, a prejšnjo soboto je dospel v Skopje tudi kralj Peter. Prišel je po svoji lastni želji. Sprejet je bil vojaški, a poklonili so se mu na postaji i cerkveni predstavniki. Ljudstvo je tudi tedaj ostalo doma. Kralj Peter je ostal v Skopju.

Operacije srbske vojske se razpletajo sedaj daleč od Skopja. Ali tja ni mogoče potovati, in vsi vojni poročevalci se nahajajo v Skopju. O nadaljnjih uspehih srbske in zveznih vojsk ste že obveščeni in mi ni treba, da ponavljam te stvari. Omenjam le, in sicer popolnoma nepristransko, da carigradskim vestem ni verjeti, ker so se doslej izkazale kot lažnjive. Srbske in bolgarske uradne vesti povedo jako malo in mnogo, zlasti izgube zamočujajo, ali kar prinašajo, se je izkazalo po veliki večini za resnično.

Ko napišem še nekaj dopisov od tu in obdelam gradivo, ki sem ga zbral, se vrnem nazaj v Belgrad S. J.

IZROČITEV SKOPLJA.

(Od našega posebnega izvestitelja.)

Skopje, 6. novembra.

Kumanovska bitka je odločila tudi o usodi Skopja. Od turške vojske, ki je zbežala s Kumanova, je v Skopju ostalo vsega okoli 8000. Ostalo je bežalo dalje. Pred začetkom vojne so Turki računali, da se z vso silo zoperstavijo srbski vojski pri Skopju. Ko je turška vojska z Arnavti odšla na Kumanovo, jih je bilo več tisoč zbranih pred kolodvorom v Skopju. Tu je eden od Turkov imel nagovor, a vojska in Arnavti so urnebesno vzklikali in mahali s puškami in bajonet, razodevajoč svojo voljo, da uženo Srbe.

Po porazu na Kumanovu so se Turki vpraševali, ali naj branijo Skopje. Med turškimi vojskovodji Džavid-pašo, Zeki-pašo, Feti-pašo, valijem (dež. predsednikom) skopljanskim so vladala protivna mnenja. Džavid-paša je bil za odpor proti Srbom. Častniki so se temu protivili in eden od njih je ubil Džavid-pašo, o katerem raznašajo sedaj senzacijske vesti, da je bil rodom Srb iz Užica. Skopljanski valija je bil za to, da se mesto vda, da ne bi Srbi bombardirali Skopja. V to svrhu je šel k vnanjim konzulom, proseč jih za posredovanje. Ko se je vračal z ruskega konzulata,

je na glavnem mostu počakal valijo neki Arnavt in streljal nanj. Valije ni pogodil, pač pa je ubil njegovega tajnika Voč-pašo.

V Skopju je tedaj nastala velika zmedenost; ljudje niso vedeli, kaj naj store. Med tem so se bogatejši Turki in predstavniki oblasti pripravili na beg in so v to svrhu odposlali svoje hareme že naprej.

V petek, ob času najhujše zmede med Turki, zakliče nekdo na trgu: Srbi! Srbi gredo! Na ta klic so Turki kakor brez glave začeli bežati iz Skopja, porežejo konopce, izprežejo konje izpred topov in beže. Zbežal je velik del Turkov in Arnavtov in sicer — po pričevanju očitnega — v strašnem neredu. Veliko število Turkov pa ni zbežalo, pozaprlji so se po svojih domovih, in med njimi je bilo tudi več častnikov, ki so bili kasneje odkriti.

Ampak vest o prihodu Srbov ni bila resnična. Niti blizu jih še ni bilo. Tako je v mestu zavladala anarhija. Turki so odšli, a Srbov ni bilo. V tem času — okrog 24 do 30 ur, so krščanski prebivalci Skopja pobrali iz turških zalog puške, kar je komu ugajalo, in so mnogo teh stvari razdelili med sabo.

Stoprav v soboto, okoli dveh popoldne, je dospela vojska v Skopje, brez odpora — le nekaj posameznikov je streljalo na srbske vojsake. Vnanji konzuli so pred prihodom srbske vojske posredovali, da Skopja ne bombardira, kar pa niti potrebno ni bilo, ker so ga turške oblasti in vojske ostavile, a ostalo prebivalstvo se je vdalo.

Tako je Srbija zavzela prestolnico cara Dušana in tako se je — deseti dan — izpolnila želja onih, ki so pri odhodu na vojno vzklikali: Na svidenje v Skopju! Mislilo se je, kakor sem dejal, da bo pri Skopju ena največjih bitk, ali kumanovske žrtve, na tisoče mrtvih trupel z ene in z druge strani so povzročile, da je bilo Skopje zavzeto brez boja. S. J.

TURŠKI PORAZI.

(Od našega posebnega izvestitelja.)

Skopje, 7. novembra.

Vesti o sultanovih pripravah za preselitev v Azijo se nam zde kakor pravilice iz tisoč in ene noči. Ampak so resnične. Ponosni sultan, katerega vlada je smatrala pod svojim dostojanstvom, da napove vojno balkanskim zveznim državam, plaka, kadar čuje vesti o strašnih porazih turške vojske, a njegova vlada, visoka porta, prosi posamezne evropske velesile za posredovanje.

To izpremembo vedenja turških oblastnikov so rodili niepričakovani in nagli uspehi balkanskih krščanskih držav. Čez nekaj dni, čez dve, tri nedelje so Srbi, Bolgari in Orki kar porazdelili evropsko Turčijo. Zavzete Kumanova, Skopja, Prištine, Ferizoviča, Novega Pazaria, Sjenice, Prienolja, Kičeva, Prizrena, prodiranje srbske vojske proti Bitolju in Solunu; osvoboditev Belega polja, Berane, Tuzija, Plevlja, Taraboša od črnogorske strani in skorajšnji padec Skadra; prodiranje grške voj-

ske proti Solunu, zavzetje Elasone itd., velike zgodovinske zmage bolgarske vojske nad turško pri Lozengradu, Mustafa paši, Ljule Burgasu in južno od njega, pri Corliju in prodiranje na Cataldžo, pred Carigrad, kjer se ima odigrati največja bitka in že zdaj z izgledom na bolgarski uspeh, kakor tudi bližnji padec Odri-na — vsi ti veliki dogodki, ki so vrgli na žrtvenik mnogo tisočev ljudskih življenj, ki stavijo to vojno med najbolj krvave svetovne vojne, kažejo, kako velike uspehe so dosegle zvezne balkanske države.

Ta usoda je doletela Turčijo zategadelj, ker se ni mogla preprodati v moderno demokratično državo. Fevdalni in kastinski režim je dušil vse sile, ki bi preporodile deželo, in v kolikor je Turčija pokazala možnost za napredni razvitek, ga je ovirala »kulturna« Evropa, ker njeni računi niso dovoljevali, da se Turčija razvije in postane samostojna dežela v slehernem pogledu ali da sklene zvezo z ostalimi balkanskimi državami in sicer zvezo proti skupnemu eksploatorju — Evropi. To dvoje — fevdalni režim in uplivanje Evrope — je dovedlo do tega, da je Turčija prenehala biti samostojna država preje nego je bila osvojena, da je imel v njej vsakdo besedo razen nje same: svoje interese in želje so neovirano uveljavljale v njej i velesile, i balkanske države, i Arnavti in kdorkoli je sodil, da ima kaj iskati v Turčiji. Treba je le vedeti, koliko so uvozile v Turčijo Avstro-Ogrska, Nemčija, Angleška, balkanske države, koliko je bilo njej naložena francoskega kapitala, potem je tudi treba vedeti, da so bila pošta, žandarmerija in mnogi drugi zavodi v tujih rokah, pa se vsakdo popolnoma uveri o tem, da je bila Turčija pravzaprav že osvojena zanje.

Leta 1908, za mladoturške revolucije, je Turčija pokazala, da se razvija v moderno državo, pa je tudi dobila moderno ustavo. Ampak popolnoma zagrešena mladoturška politika je povzročila, da posledice revolucije niso bile take, kakor bi lahko bile. Glavna napaka Mladoturkov je bila v tem, da so hoteli kar najbolj centralizirati državo in s tem napraviti nemohamedanske narode za brezpravne, dalje v tem, ker so hoteli pretvoriti vse elemente v Osmane, pristaje velike otomanske ideje in ker niso reševali nerešenih razrednih problemov, zlasti fevdalnega.

Ampak če bi se ne bile Turčiji stavile zapreke od vseh strani, gotovo bi se bila morala razviti v moderno in demokratično državo. Njene revolucionarne sile bi uničile fevdalni in razredni režim in moderna Turčija bi bila sposobna, da vstopi v balkansko zvezo, uresničenje katere bi najbolj rešilo balkansko vprašanje. Potem bi ne bilo treba tega strašnega in iztrebljivega boja, ki bo vnel balkanske države tako drago, da skoro ne bodo okrevale od njega. Razen tega bi ne bilo ne te ne drugačne odvisnosti balkanskih držav od Evrope, v katero odvisnost pridejo po vojni vsled tega, ker

A. K. GREEN:

Sosedov dom.

(Dalje.)

— Samo če Vas preveč ne nadlegujem. Mnogo stvari bi si rada nakupila, ampak zelo elegantnih.

— Ako imate dovolj denarja, se to lahko zgodi.

— O, denarja mi ne bo zmanjkalo. Gospodična Oliverjeva si je zastrla obličje z gostim pajčolanom. — Ako srečate katerega svojih znancev, me nikar ne predstavite, — je prosila. — S tujci težko govorim.

— Kakor hočete, — sem jo potolažila. Na cestnem vogalu je obstala. — Vzemiva voz, — je dejala.

Pokimala sem mimo prišedšemu vozniku, da sva vstopili v voz. Peljal je naju najprvo k Arnoldu.

— Kakšno obleko pa bi radi? — sem jo vprašala pri vходу v trgovino.

— Večerno toaleto. Bela svileni obleka bi mi bila najljubša.

Od presenečenja mi je ušel začuden vzklík; ampak svojo nerodnost sem takoj popravila, češ da je tudi po mojem okusu bela svila najprimernejša za večerno toaleto; napotila sva se najprvo v oddelek za svilo.

— Najljubše bi mi bilo, da izberete kar sami, — mi je zašepetala, preden naju je povprašal sotrudnik. — Kupite, kar se Vam zdi najprimernejše... kupite, kakor za svojo hčerko, kakor za hčerki gospoda Van Burnama. Cena je postranska stvar. Petsto dolarjev imam s seboj.

Kupila sem, kakor je želela.

— In zdaj potrebujem še čipk in kar je še treba za lepo in bogato garnituro. Dalje potrebujem plesnih čevlčkov in rokavic. — mi veste najbolje, česa potrebuje mlado dekle, da

se elegantno obleče. Rada bi se prav elegantno oblekla. Rada bi prav lepo izgledala.

— Ali obiščete bal? — sem jo vprašala.

— Da, na bal pojdem, — je odgovorila, ampak tako rezko, da so se vsi ljudje v trgovini ozrli.

— Recite, da neso vse to v voz, — me je prosila.

Sledila mi je iz oddelka v oddelek ponavljajoča: kupite, kar hočete, kupite najlepše in najdražje reči. Zanesem se popolnoma na Vas. Ne enkrat ni odrgnila pajčolana, da bi ogledala, kar sem izbrala.

Da mi ni gospod Gryce tako izrecno naročil, naj se vdam njenim muham, gotovo bi jo bila pokarala. Hudo mi je bilo, da je mlado dekle razmetavalo svoje prihranke za tako razkošje; hudo mi je bilo, da sem razmetavala njen denar, hujše mi je bilo za njen nego za lastni denar.

Ko sva vse, kar se mi je zdelo potrebno, nakupili in šli proti izhodu, mi je Ruta Oliverjeva šemnila na uho:

— Počakaite me v vozu. Še nekaj bi rada kupila, ampak sama.

— Toda — sem hotela ugovarjati.

— Da, še nekaj bi rada kupila in Vas prosim, da me ne spremljate, — je dejala tako odločno, da sem se skoro prestrašila.

Nič drugega ni kazalo, da sem se vdala. Ampak ves čas, ko sem sama ostala, so me mučile hude skrbi. In ko je gospodična Oliverjeva vstopila v voz, sem se radovedno vrzla na zavitek v njeni roki, a ugenila nisem, kaj je v njem.

— Sedaj bi šla rada k dobri šivilji, da mi v treh dneh zgotovi obleko.

Po brezuspešnih poizkusih sva končno našli šiviljo, ki je sprejela naročilo in obljubila, da zgotovi obleko do dogovorjenega roka.

Nikoli ne pozabim čudnega vedenja mlade dekleta v malem poizkusnem salonu in pozneje na povratku h gospe Desbergerjevi!

Na videz mirno in hladno je stala pred šiviljo, ampak globoko v njenih očeh je izraz groze razodeval njeno bridkost.

Sedemintrideseto poglavje.

Naslednjo noč nisem zatislila očesa — preveč me je mučil spomin na čudni izraz v obličju in vedenju Rute Oliverjeve in pa misel, kaj je povzročilo tako nagel prevrat v njenem značaju. Misli so mi švigale semintja, dokler se nisem jezna sama nad sabo zavrnila v postelji in sklenila, da preiščem čudni preokret na enak sistematičen način, ki mi je doslej tako izvrstno služil v vsej tej zadevi.

Sicer je Ruta Oliverjeva obljubila, da pojasni vso zadevo čez dva tedna po onem dnevu, ko je gospod Gryce napravil tisti ponesrečeni poizkus, ampak pri najboljši volji se nisem ubranila bojazni, da ji v odločilnem trenutku odreko do skrajnosti napeti živci. In dasi sem sočustvovala z njo, kakor s Howardom in Franklinom, s katerih še ni popolnoma izginil sum, akoravno se je močno zmanjšal, vendar me je gnalo, da z lastno močjo prodrem v to temo. Zoprno mi je bilo, da sem dovršil glavno delo na koncu vedela o najvažnejši reči prav tako malo kakor na začetku in da sem za končno rešitev uganke bila navezana na dobro voljo druge osebe.

Vstala sem in se oblekla ter sedla v naslanjač, da me utrujenost ne premaga v postelji. Kje je iztočišče mojih opazovanj? Nedvomno pred liho gospodično Spicerjevo, ko Ruta Oliverjeva tudi v drugem vozu ni opazila gospodične Spicerjeve, temveč Howarda van Burnama, h kateremu je na kratkem povdaru planila v voz. Tedaj se je začel v njej preobrat, ki nas je vse navdajal z največjim začudenjem. Dotlej ni niti za hip omahovala in je trdovratno molčala o zločinu, ki mu je prisostvovala. Izprva sem z gospodom Grycom domnevala, da

je s tem priznala svoje znanstvo s Howardom van Burnamom in hote ali nehote označila njega za zločinca. Ampak po vsem, kar mi je detektiv pravil o njenem in Howardovem vedenju na vozu in o njenih izjavah in obljubah pred kriminalnim nadzornikom, o tem po mojem mnenju ni bilo več govora.

Gospod Gryce seveda še vedno ni izključeval pravilnosti svoje domneve glede na čudno vedenje Rute Oliverjeve ob pogledu Howarda. Za me pa sta obstajali le dve možnosti: Ruta Oliverjeva in Howard van Burnam sta igrala izredno spretno komedijo, ko sta se delala, kakor da drug drugega ne poznata in ko sta se čudila, kako sta prišla oba v en voz; in Ruta Oliverjeva je imela gospoda Gryca in kriminalnega nadzornika za norca, ko je izjavila, da jima čez štirinajst dni imenuje zločinca. S tem da je natanko označila dan in uro, ko položi roko na morila, je upala zbrisati slednji sum s Howarda van Burnama, ker je le-ta še vedno sedel v preiskovalnem zaporu in ni mogla do njega. Njen sklep, da vstopi v voz h Howardu van Burnamu, bi kazal, da je obupala nad možnostjo prikrivanja svojih odnošajev z njim. Ta dvom pa je trajal le nekaj hipov, ampak v kratkem času, ko sta bila sama v vozu, preden se jima je pridružil Gryce, se pač nista sporazumela o podrobnostih, pač pa o tem, da se je treba še nadalje ustavljati. Ko se je Ruta Oliverjeva peljala z detektivom in Howardom h kriminalnemu nadzorniku, je z nezasišeno bistroumnostjo zasnovala glavne obrise svojega načrta.

Ampak kaj je dosgela Ruta Oliverjeva, če se vse to vjema? Le zavlekla je vso zadevo za dva tedna. Če potem ne izpolni svoje obljube, pade na Howarda tem težji sum.

(Dalje prih.)

to jo vodile po iniciativi s pomočjo tripelentente.

Turčiji niso dovolili razvoja in zdaj so prišle balkanske države, izkoristile so njen današnji neugodni položaj, zaostalost in okostenelost v vsakem pogledu in — razdelile evropsko Turčijo. Nekaj masnih založev bodo pustile Evropi, kakor ji tudi prepuste, da obračuna z ostanki Turčije v Mali Aziji. Tako so podprle balkanske države evropsko kapitalistično kolonialno politiko, od katere tudi same trpe. Namesto, da bi se združile vse balkanske države proti prodiranju imperialistične politike evropskih kapitalističnih držav, so razglasile verski in plemenski boj in to proti svojim tradicijam, pode iz Evrope Turke, ki so pred 500 leti v silnem napadu upropastili njih carstva. Naše mnenje je, da so v današnjem času verski in plemenski boji neopravičeni in brezsmiselnosti, v koliko je to resnično, pokaže vsekakor bližnja bodočnost. Če buržvazija in njeno časopisje napram našim razlogom trdi, da je ta vojna nujna zaradi reševanja nacionalnih problemov na Balkanu, potem pravimo, da ti problemi nikakor niso rešeni na ta način, ker je v novo osvojenih krajih mnogo drugih narodnosti razen Srbov, Bolgarov in Grkov. Rešitev nacionalnih in razrednih problemov, zaščita Balkana pred grabežljivim evropskim kapitalizmom bo samo v sporazumu balkanskih narodov v balkanski federaciji.

S. J.

VZROK UMIKANJA TURŠKE ARMADE.

Iz Carigrada poročajo: Vojaški očividci, ki so dospeli v četrtek od turškega levega krila semkaj, pripovedujejo, da se je turška armada tudi pred čatalško črto izprva krepko branila; za njen poraz in njeno umikanje je odgovorna edino pomanjkljiva oskrba. Glad je spravil vse iz reda in omajal vso disciplino. Vojaški so jedli sirov krompir. Prizori, kakršnih si ne more naslikati najbujnejša domišljija, so se odigrali v vaseh pri Čorlu. Kdor ni hotel ali ni mogel od prebivalcev takoj pripraviti živila, tega so ustrelili brez usmiljenja. Čete so bile do skrajnosti desorganizirane. Na begu je drvelo vse vprek. Baterije, eskadroni, infanterija so bile en sam žalosten vrvež. Topove so artiljeristi kar popustili in so se odpeljali kar na sprednjih premah topniških vozov. Turška artiljerija na levem krilu ni stopila niti v akcijo. Upajo, da zbera vzlic temu artiljerijo za čatalško črto, ali njena ofenziva je popolnoma zlomljena. Bataljoni so bili brez oficirjev; nihče ne ve, kam so izginili. Turki upajo, da se bodo obdržale turške čete v defenzivi, ker je glavno mesto v bližini in bo mogoče redno preskrbljevanje z živili.

Bolgarski napadi so bili največ ponoči s pomočjo reflektorjev in sicer so uporabljali šarnale. Turki niso imeli reflektorjev in niso vedeli, od katere strani pada nanje morilna toča.

15.000 ranjencev je doslej v Carigradu, 30.000 jih še pričakujejo, za katere pa ni še skoraj prav nič preskrbljeno. Nekaj čudnega je pri ranjenih, da ima večina od njih stlačene nosove in sicer zato, ker večina reditov ni znala ravnati z mavzericami.

Hafnerjeva pravda.

Bralci »Zarje« se bodo spominjali popisa kazenske pravde med Mate Hafnerjem, c. kr. notarjem, sedaj v Ljubljani, in Urbanom Zupančičem, kočarjem v Dolu pri Kostanjevici. Iz v »Zarji« objavljene razsodbe c. kr. okrožnega sodišča v Celju je bilo razvideti vse, kar se je dotikalo te pravde. Podamo kratko nekaj potez, da se spomin osveži. Urban je Hafnerja in njegovega pisarja Sajovica ovadil, da sta ga v neki Hafnerja se tiče kazenski pravdi h krivemu pričevanju zapeljavala in zapeljala.

Hafner, Urban in Sajovic so bili od c. kr. okrožnega sodišča v Novem mestu zaradi goljufije obsojeni. Slednja dva sta svojo kazen obsejala, Hafner pa je nastop svoje kazni zavlačeval in končno se mu je posrečilo po nekem poslancu, kakor je to sam pisal svojemu zaupniku Ivanu Sajovicu, doseči obnovo postopanja. Višje sodišče je v to svrhu deležiralo celjsko okrožno sodišče, katero je obravnavalo in Hafnerja oprostilo. Znana je ta razsodba, ki je sama na sebi, dasi oprostila, Hafnerja ubila. Hafner je že med preiskavo zavoljo goljufije proti Urbanu tožbo vložil zaradi žaljenja časti zaradi omenjene kazenske ovadbe. Ta stvar je počivala, dokler se Hafnerja ni oprostilo. Potem pa je Hafner po dr. Peganu tožbo zaradi žaljenja časti ponovil. — Urban je bil na podlagi celjske oprostilne sodbe radi žaljenja časti krivga spoznan in po tedanjem sodniku okrajne sodnje kostanjeviške na en mesec zapora obsojen. Ali Hafnerju to ni bilo dovolj. Tožil je Urbana tudi za plačilo 5000 K odškodnine. Urban je bil na podlagi obsojajoče ga razsodbe okrožnega sodišča v Novem mestu tudi v plačilo teh 5000 K odškodnine obsojen in v povračilo večjih stroškov. Več kot toliko njegovo posestvo ni bilo vredno. Ko se je o tem izvedelo, so se oglasile priče, ki bi mogle dokazati, da je Urban resnično govoril in da je Hafner vendarle res k krivemu pričevanju zapeljeval. Urbanov zagovornik, dr. Slanc, je nato o stvari zaradi žaljenja časti prosil za obnovo, katere se je dovolila in pri vnovični obravnavi o Hafnerjevi tožbi zaradi žaljenja časti je bil Urban oproščen. Zoper to razsodbo je Hafner priglasi vsklic in ga tudi izpeljal. Včeraj 8. novembra je bila vskljena obravnavna.

Ista se je vršila takole: Predsednik senata in referent podajata dejanski stan kazenske pravde stvari. To traja od 9. do 1. in od 3. do 5. ure. Obe veliki kazenski pravdi pred novomeškim in celjskim sodiščem sta se iz spisov predločeval, prebrala se je čitateljem Zarje znana razsodba celjskega okrožnega sodišča in razsodba kostanjeviškega. Prebrala so se pisma, katera je pisal Hafner Jordanu in Kožarju, katera so se doposlala dr. Slancu in je isti tudi na podlagi istih prosil za obravnavo. V

teh pismih pravi Hafner Jordanu kako bosta govorila Bartel in Sajovic. V pismu Kožarja piše Hafner — kako mu je ustmeno pravil, kaj je zapazil 12. 10. 1907 Kožar in naj se po tem v Celju ravna. Jordan in Kožar sta Hafnerja v Celju rešila. To je bilo veliko delo teh dveh sodnikov. Koliko je bilo brati! Kakor je bral-ec znano, je šlo zato, ali je Hafner tudi sam Urbana 11. 10. in 12. 10. 1907 h krivemu pričevanju zapeljeval in zapeljal. Celjsko sodišče je ugotovilo, da ga je 11. 10. 1907, da pa zaradi tega drž. pravdnitvo v Celju ni tožilo, oziroma ni razširilo na obravnavi obtožbe. Šlo je tedaj za to, ali je Hafner tudi to storil 12. 10. 1907. Zjutraj mej 7. in 8. uro.

Urbanov zagovornik dr. Slanc je ponudil, kakor že na prvi instanci tudi tukaj dokaz resnice, da je Hafner res tudi 12. 10. 1907 h krivemu pričevanju Urbana zapeljal, katerega je že v prvi instanci ponudil, katerega pa prvi sodnik kot njemu nepotrebnega ni izpeljal.

Mate Hafner, dasi povabljen, k obravnavi ni prišel. Zanj je prišel dr. Pegan. Za Urbana dr. Slanc in on sam.

Dr. Slanc je pred obravnavo prosil, da se zasliši priča Ribitsch o tem, da je Urban pri svoji samoobtožbi dne 8. 4. 1907, napravil nanj vtis, da je popolnoma o tem prepričan, da ga je tudi Hafner h krivemu pričevanju zapeljal. Dalje, da se zaslišita priči Bučar in Drašler o tem, da je bilo septembra 1907. v Kostanjevici sploh znano, da sta Bučar in Globočnik tožila Hafnerja pri okrožnem sodišču v Novem mestu zaradi žaljenja časti in da pride Hafner zavoljo tega pred porotnike. To zaradi tega, ker se je Hafner izgovarjal, da je še 11. 10. 1907, izvedel, da se ga toži zaradi kolportaje pamfletov in zaradi žaljenja časti. O slednjem se pa je govorilo že septembra meseca 1907 po Kostanjevici. Dr. Slanc je dalje prosil, da se zaslišita priči Leopoldina Cuderman in Magdalena Likar v svrhu dokaza resnice tega, kar je Urban v kazenski ovadbi proti Hafnerju navedel in sicer s tem, da je Ivan Sajovic Leopoldini Cuderman pravil zjutraj 12. 10. 1907 pri zajutruku: zmaga je naša, zdaj je tudi notar Urbana prosil, naj priča, da ne ve kaj prinese iz pošte in da ne bo treba prisegati.

Dr. Pegan je navedel pričo soprogo Alojzijo Hafner o tem, da je bil Hafner 12. 10. 1907 do pol 9. ure v postelji, Miklavčiča, Vukšiniča o tem, da jim je Urban rekel, da Hafnerju ni hotel škodovati, da ga je Sajovic h krivemu pričevanju zapeljal.

Predsednik je objavil sklep, da se vse te priče zaslišijo. Priče so se zaprisegle.

Priča Bučar je rekel, da je mnogim povedal, da sta on in Globočnik Hafnerja zaradi žaljenja časti tožila in je po njegovem mnenju veliko ljudi za to izvedelo in tudi uradniki v sodišču.

Priča Drašler je izpovedal: Vem, da sem izvedel, da sta Bučar in Globočnik Hafnerja zaradi žaljenja časti tožila, to sem izvedel pred zaslišanjem priči v aferi radi kolportaje. Gospa Hafner je prišla k Ribitschu in ga prosila, da naj na Urbana vpliva, da bo Urban priznal, da ga Hafner ni h krivemu pričevanju zapeljeval.

Soproga Hafnerjeva je izpovedala: moj mož je bil 12. 10. 1907 ob 9. zaslišan. Tega dne je šel ob pol 9. iz stanovanja. Zjutraj ob 7. sem bila v njegovi spalnici sobi, takrat je bil še v postelji. Po pol 8. uri sem poslala dečka v šolo in takrat je bil moj mož še vedno v postelji. Potem sem krmila na hodniku svoje ptice. Ob trideletni na 8. sem videla svojega fanta v šolo iti in takrat sem videla Urbana pred sodno sobo stati. Potem sem nesla svojemu možu zajetek v posteljo. Če bi bil moj mož ven šel, bi ga bila morala videti. Ne eno minuto pred pol 9. ni mogel nikamor iti in tudi ni šel. Urbana sem videla iz sodne sobe iti, takrat je bil moj mož še v postelji; tedaj je izključeno, da bi moj soproj z Urbanom bil govoril tisto jutro mej 7. in 8. uro. 11. 10. moj mož še ni vedel, o čem se bo zaslišavalo. Bartelju je rekel, da ne ve, za kaj gre. Potem je prišel Sajovic, pokazal svoje povabilo in rekel, da je tudi Urban povabil dobil. Na to je prišel tudi Petrovčič in so se pogovarjali, kaj bi moglo biti. Potem je šel moj mož v pisarno.

Na vprašanje sodnika, kedaj je bila o tem prvič zaslišana, je odgovorila, da čez 6 mesecev. Predsednik je iz aktov konstatiral, da je bila zaslišana dosti pozneje.

Priča Ribitsch, gozdarski oskrbnik, sedaj na Bledu: (Prebere se neki promemora, katerega je Ribitsch 8. 4. 1908 spisal, ko mu je Urban stvar ovadil.) Urbani je pripovedoval tako, kot je pozneje govoril. Ribitsch je Urbana miril. Urban je šel potem proč. Ribitsch pravi: dobil sem vtisk, da mi je Urban popolnoma odkritosrčno govoril. Napravil sem potem na direkcijsko poročilo in pisal, da jaz ne bi rad ovadil. Direkciji mi je na pisala, da naj Urban ovadbo napravi, ali če on noče, da naj jaz. Urban mi je rekel, da bo iz grajske službe stopil, ker ne more živeti zraven takih, kakor je Hafner in potem povedal, da sta ga Hafner in Sajovic zapeljala h krivemu pričevanju. Povedal pa mi je tudi, da je tožil Hafner njegovo ženo zaradi žaljenja časti njegovega šletnega fanta in je morala plačati vse stroške zstopstva po advokatu. Po obsodbi v Novem mestu je prišla gospa Hafner k meni in mi tožila nesrečo. Smilila se mi je in tožil sem jo. Ona je prosila, naj vplivam na Urbana, da prekliche, da ga je njen soproj h krivemu pričevanju zapeljal. Urban je prišel, zraven pa povedal, da je povedal, kar je bilo res in zdaj ne more drugače. Gospa je dejala, da bi župnik nanj vplival. Ribitsch pravi, da se muje zdelo, da je gospa hotela Urbana uloviti, da kaj zine, kar bi moglo koristiti možu. Potem je odšla, pa čez nekaj časa zopet prišla in me vprašala, ali je res hotela prej Urbana pripraviti do preklica; — gospa je ho-

tela odpraviti vtisk v meni, da je hotela Urbana pripraviti do preklica.

Priča Milakovič: on pove, da more tako izpovedati, kakor na obravnavi v Celju. Vprašan, ali je kaj dolžan Hafnerju pove, da je trgovec in da to ne odgovori. Dr. Slanc ga vpraša, ali je res, da je enkrat rekel, da priseže za kupico vina desetkrat za prijatelja. Na to odgovori priča, da dr. Slancu na to ne odgovarja.

Priča Mara Vukšević, hči Milakoviča izpove, da je slišala govoriti Urbana z očetom o tem, da je Sajovic kriv ali pa Hafnerjev fant, da mora Hafner ploh vleči.

Konstatiralo se je iz zemljeknjižnega izvečka, da je bil dolžan Milakovič Hafnerju 10.000 K in zdaj njegova hči, ki je prevzela očetovo posestvo. 4000 K je pa Hafner cediral nekemu Cvenklu.

Priča Leopoldina Cuderman: Ivan Sajovic mi je rekel pred zasližbo, nekaj dni pred 12. 10., da ga tožita Bučar in Globočnik. Pa rekel mi je, da se ne boji, bova že z notarjem Urbana k temu pripravila, da bo pričal, da ne ve, da je prinesel pamflete. Dne 12. 10. 1907 prišel je zjutraj ob 7. uri in mi rekel: zmaga je naša, jaz sem Urbana obdeloval in ga h gospodu gor peljal in mu je tudi ta povedal, kako naj govori. Povedal mi je, da so bili vsi trije v pisarni. Ko je Sajovic od obravnave iz Novega mesta nazaj prišel, pri kateri je bil obsojen na dva meseca, mi je Sajovic rekel: da bi prej hudič vzel Hafnerja, preden je prišel v njegove roke.

Priča Magdalena Likar: Leopoldina Cuderman mi je rekla tisti dan, ko se je vršilo zaslišanje (12. 10. 1907.), da ji je povedal Sajovic, — da sta obdelovala Urbana in bo Hafner zmagal. Zaradi tega se vem tudi čisto gotovo spominjati, da sem videla, da je šel Hafner tisto jutro od 7. do 8. ure zjutraj po hodniku.

Neki Petrovčič je bil oficant pri sodnji v Kostanjevici leta 1906 do 1910. Bil je prijatelj Hafnerjev. Ta je v novomeški in celjski kresiji govoril vse hudo o Urbanu in tudi to, da mu je Urban rekel, da bo Hafnerja uničil tako ali tako. Sopro. Petrovčičeva mu je sekundirala. — Dr. Slanc je, da označi tega moža sodišču, izročil pred vskljeno obravnavo v imenu Urbana sodišču spis s sledečo vsebino:

»Obtožitelj Mate Hafner polaga posebno važnost na to, da naj bi jaz Urban Zupančič Francetu Petrovčiču rekel, da hočem Hafnerja uničiti, pa če ga tako ali tako. Franc Petrovčič in njegova žena sta pri obravnavi pri okrožni sodnji v Celju to tudi potrdila. To pa ni res. Petrovčiču ali njegovi ženi jaz sploh nič rekel nisem.

Franc Petrovčič je bil leta 1907 oficant pri okrajni sodnji kostanjeviški. Petrovčič in Hafner sta bila takrat močna prijatelja. Petrovčič je bil med uradnimi urami in po istih večkrat v Hafnerjevi pisarni zaposlen, — pomagaj je Hafnerju, kjer mu je le mogel.

S Petrovčičem jaz nikdar o Hafnerjevi aferi nisem govoril iz naslednjega se razvidi, kaj je vse mogel Petrovčič za svojega prijatelja storiti in sodni dvor bo razvidel, koliko je na pričevanje tega Petrovčiča dati.

Leta 1906 je prodala Marija Radkovič, posestnica v Globočicah, okr. Kostanjevica, Jakubu Koprivniku v Dolenjih Prekopih vinograd. V dotični pogodbi ni bilo natančno povedano, kako daleč ta vinograd sega. Zraven pa je imela Marija Radkovič še drug vinograd. Med Radkovičovo in Koprivnikom se je po sklenitvi kupne pogodbe vnel prepir, kako daleč Koprivniku prodani vinograd sega. Koprivnik je na dolenjem s travo obraščnem delu travo pokosil in Radkovič ga je zaradi tega tožila pri sodnji v Kostanjevici zaradi motenja posesti. (Akt C I 87/6). Pri prvi obravnavi je bil narok preložen. Ko sta Koprivnik in Radkovič iz sodne sobe šla in Radkovič naprej po stopnicah, — je Kodrič — Koprivnikov zet — prosil Marijo Teršelič, posestnico v Šutni okr. Kostanjevica, sedaj posestnico v Pristavi, okraj Krško, da naj Radkovičevko nazaj pokliche in se bo Koprivnik glede spornega sveta z njo poravnal. Marija Teršelič je šla za Marijo Radkovič in jo nazaj pripeljala. Koprivnik je Radkovičevki rekel, da se zaradi malega kosa sveta, zavoljo katerega ga Radkovičevka toži, ne bo več prepiral, da tudi prizna, da je Marija Radkovič lastnica istega, da s tem koščkom zemlje noče nič več opravka imeti in ne bo na njem nikoli več posestnih dejanj opravljal. Radkovič je ta predlog sprejel in sta izjavila, da se s tem Marija Radkovič za lastnico prepirnega sveta prizna. Radkovič in Koprivnik sta se poravnala in dogovorila, da postavita mejnike.

(Konec prih.)

Naraščajoča premoč kapitalizma.

Anketa o koncentriranju ameriškega kapitala je pokazala, kakor poroča pariški Temps, da je 36 odstotkov aktivnega kapitala združenega v rokah 2 kapitalističnih skupin, ki jim načelujeta Pierpont Morgan in M. Rockefeller. Ta važni pojav je dal tudi povod, da je Jaures pisal o tej koncentraciji v »Humanite« naslednje: »Obe skupini imata v rokah torej tretjino ameriškega produktivnega kapitala. V svojih družbah imata moža Morgan in Rockefeller 320 milijonarjev, ki so razdeljeni kot upravni svetniki po vseh mnogih industrijskih podjetjih in denarnih zavodih ter gospodarijo s kapitalom 25 milijard dolarjev (125 milijard kron). To je kapitalistična koncentracija tretje stopnje. Na prvi stopnji opazujemo veliko industrijo, veletrgovino in delniške družbe, ki s svojo tehniško dovršenostjo srednja in mala podjetja osvoje ali uničijo. Na drugi stopnji se nam predločuje trust, ki združi velika podjetja ene stroke, da odpravi medsebojno konkurenco, zaradi česar utegne potem samolastno nastavljati cene in gospodariti na svetovnem trgu. Na tretji stopnji pa opazimo kot vrhunec tega kapitalističnega združevanja velike denarne mogote, kakor sta

Morgan in Rockefeller, ki gospodujeta s svojimi milijardami nad vsem v trustih in drugače združenim kapitalističnim gospodarstvom.

Očividno je bilo, da mora priti do tega. Najprej se navadi vsako kapitalistično podjetje naglati svoje rezerve ki so mu odveč, v tujih podjetjih. S tem si poveča ugled in omogoči plodonosne denarne kombinacije; predvsem se zavaruje s tem pred krizami, ker se krepji z nadvrednostjo drugih podjetij. Na tak način se večkrat združujejo različna podjetja. Če se potem kapitalisti, od katerih ima vsakdo vpliv na več podjetij, sporazumijo in največji združijo, pa pridemo do tega, da dela 300 mož s kapitalom 125 milijard, kar hoče. S tako velikanskim bogastvom gospodarijo. Njih naloga je, da s svojimi milijardami po vseh deželah in mestih takoj zaduše vsako konkurenco in da diktirajo svojo voljo vsem industrijskim podjetjem. Ti močje so absolutni vladarji v državi in z množino svojih kapitalij zatro vsakršno samostojnost.

Ne moremo več praviti, da imamo kapitalistični fevdalizem, ker fevdalizem vendar še dopušča samostojne eksistence. Ta oblika je že minila. Ni to več fevdalizem, pač pa absolutno gospodarstvo kapitala. Vedno ožji postaja krog denarnih cesarjev, katerih premoč mora revolucionirati vso družbo.

Ljubljana in Kranjsko.

— Slovensko meščansko časopisje v ogledalu. Zadnja številka »Vijesti«, glasila društva inženirjev v Ljubljani, bere meščanski žurnalistiki hude levite. Tako-le piše: Ako drugod dogradijo novo poslopje, oddajo javni uporabi nov most, otvorijo promet na novi cesti ali železnici, prevrtajo predor, dokončajo regulacijska dela pri grabežljivem vodovju, spuste v morje ladjo, montirajo nove stroje itd. itd., vedno bo v listih ocenjeval delo strokovnjakov, ki se na stvar razume. Ako drugod nastanejo dvomi, če bo to ali ono inženirsko delo imelo nameravani uspeh ali ne, vedno se bodo o zadnji pretekali le strokovnjaki. Pri nas pa je to drugače. Kdor je le enkrat videl, kako se meša malta in kako se koplje jama, ta bo takoj čutil potrebo, da povzdigne svoj glas zvečer v zakajeni gostilni. Komur se je kot uradniku posrečilo s previdnim nastopom preriti se do lepega službenega mesta brez vsakih pravih študij, oznanjeval bo s prozornim namenom evangelij svoje modrosti tudi odločujočim faktorjem. Kdor pa je kot neobdiganec v javnih ali zasebnih korporacijah s svojim uplivom parkrat prav nemilo »zafušal« kako zgradbo, ta bo informiral »poročevalca« ali pa sam prijel za pero in stresel svojo učestno v predale naših v tem oziru veliko preveč obzirnih dnevnikov. Da osebno »poročevalci« pri takih prilikah pokažejo svojo nevednost in nepoučenost, to bi nas moralo le veseliti. Te beseda so hud poper za narodniško in klerikalno časopisje. Sodba, ki jo izrekajo inženirji o meščanskih listih in njih tehničnih šušmarstvih je precej trpka, ampak utemeljena. »Vijesti« svoj občitek podkrepjuje s celim vencom takih »tehničnih« referatov iz »Slovenca«, »Slov. Naroda« in »Dneva«: končno ključaj šušmarjem: Hands off! Roke proč! Da inženirji ne verujejo v poboljšanje meščanske žurnalistike, kaže to, da so namenili v svojem glasilu poseben predal, v katerem bodo zbirali cvetke iz meščanskega časopisja.

— Služba občinskega tajnika v Spodnji Šiški je razpisana. Ponuja se za to mesto plača per 1200 kron na leto ter nekaj triletnic in četrtoletnic. Ta razpis nas sili, da izpregovorimo nekaj besedi. Kaj je občinski tajnik? Voditelj občinske pisarne, duša občine. On upravlja občino, vodi zapisnike seje, knjigovodstvo, obhaja s strankami itd. Vzemimo n. pr. Šiško. To je občina, ki ima 6000 prebivalcev in okrog 300 hiš. Občina je, ki se veča od dne do dne. Hiše rasto kot gobe po dežju. Občini pa manjka vsega, kar je za zdravno občinsko gospodarstvo potreba. Župan se voli — pri volitvah se ne gleda na to, ali je najsposobnejši ali ne. Pa naj bi tudi bil najsposobnejši, saj mora zaradi svoje eksistence imeti še svoj poklic, ki mu navadno ne dovoljuje preveč prostega časa za postranska opravila. Kdo naj tedaj opravlja občinske posle? Občinsko uradništvo! Zlasti mora biti občinski tajnik mož na mestu. Dobro izvežban v svojem poslu, zanesljiv, soliden. Za 1200 kron na leto — ne vemo, če se dobi takega moža! Strahovito se podcenjuje vrednost dela, ki naj ga opravlja upravitelj občine. V Ljubljani — ki ima nekaj nad 40.000 ljudi — imamo cel magistrat z ravnatelji in svetniki v statusu in extra statusu, v Šiški s 6000 ljudmi pa — moža z 1200 kronami na leto.

— Konzumno društvo za Ljubljano in okolico ima silovito mnogo sovražnikov, ki na vse mogoče načine sujejo proti njemu. Lažejo, obrekujejo, denuncirajo. Vodstvo konzumnega društva prosi zato vsakogar, ki čuje kakega obrekovalca, naj ga takoj naznani, da se bo moglo proti vsakemu kazenskim potom nastopiti. Ko jih bo zopet nekoliko zaprlh — pa bo dobro. — Konzumno društvo za Ljubljano in okolico znamenito propeva, o čemur izide v kratkem računsko poročilo.

— Prvi veliki letošnji koncert »Glasbene Matic« bo v torek dne 19. novembra v dvorani hotela Union.

— Zdravniško posvetovališče za otroke in drugo deco pod šolsko starostjo je odprto tukajšnje »Društvo za otroško varstvo in mladostništvo« v Beethovnovi ulici št. 9. Tu dobe mater in rejenke dojenčev pa tudi starejših zdravil ali bolnih otrok predšolske starosti brezplačen zdravniški posvet in nasvet za vse bolezni in njih odpravljanje. Začasno se vrši ordinacija dvakrat na teden, vsako sredo in vsako soboto od pol dveh do pol treh popoldne. Zdravniški posel tega posvetovališča opravlja iz nesebične naklonjenosti gospod dr. B. Derč.

— S trebulhom za kruhom. V petek se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 26

Slovenec v 4 Hrvati, nazaj je prišlo pa 160 Macedonov in Hrvatov.

— Za drugo dijaško-kronsko predstavo v Slovenskem deželnem gledališču v Ljubljani v sredo 13. t. m., pri kateri se bo pela Wagnerjeva velika opera »Večni mornar«, so že sedaj do malega vsi prostori predabonirani. Videti je, da je gledališko vodstvo s prirejanjem dijaških-kronskih predstav ustreglo živi potrebi.

— Iz gledališke pisarne. V torek 12. t. m. (par-predstava) se ponovi Suppéjeva opereta »Boccaccio«, ki je včeraj privabila toliko poslušalcev, da je zmanjkalo vstopnic. V sredo 13. t. m. popoldan ob šestih se izven vsakega abonementa kot dijaška-kronska predstava poje Wagnerjeva velika opera »Večni mornar«. — V četrtek 14. t. m. (nepar-predstava) premijera velike burke »Če frak dobro pristoj« (Der gutsitzende Frack), ki žanje ravno to sezono vsepovsodi velikanske uspehe.

— Delavske-kronske predstave v Slovenskem deželnem gledališču. Kakor za dijaštvo, tako uvede naše gledališče tudi za delavstvo sloje predstave, pri katerih bode najvišja vstopnina znašala samo eno krono. Vršile se bodo vsako tretjo in četrto sredo v mesecu zvečer od osme ure nadalje. Opozorjamo na to naše delavske organizacije. Prva delavska predstava bo v sredo 27. t. m. V sredo 20. t. m. še ne more biti, ker se mora na odru vršiti operna skušnja. Odtlej pa se bodo delavske predstave vrstile prav tako redno kakor dijaške.

— Mestna zastavljavnica naznanja, da bo tamesečna dražba v septembru 1911 zastavljavnih dragocenosti (zlatnine, srebrnine, draguljev itd.) in v novembru 1911 zastavljavnih efektov (blaga, perila, strojev, koles) v četrtek, dne 14. t. m. od 8. do 12. dopoldne v uradnih prostorih. Prečna ulica št. 2.

— V mestni klavnici so od 20. do 27. oktobra zaklali 68 volov, 3 bika, 9 krav, 284 prašičev, 107 telet, 30, kostrunov, 9 kozličev. Vpeljalo se je 337 kg mesa, 6 zaklanih prašičev, 32 zaklanih telet, 1 kostrun in 6 kozličev.

— Brata je zaklal. Alojz Bon, 20leten čevljarški pomočnik iz Poljere-Udine, je dne 1. t. m. zaklal ponoči svojega brata Gabrijela Bon v Sp. Lazih, kjer sta kot čevljarška pomočnika delala. Brat Gabrijel mu je sledeče očital: »Tiho bodi, ti si dezerter, si dezertiral, da ti ni bilo treba iti v vojno v Tripolis.« To je Alojza Bon tako zjezilo, da je vzel čevljarški nož (knajp), ga spravil v notranji žep suknje ter odšel brata iskat. Ko ga je srečal, mu je dejal: »Tu imaš!« in ga sunil trikrat v leva pljuča in proti srcu. Gabrijel je na izkrvavljenju umrl. Alojza pa so zaprli. Alojz Bon pravi, da je umoril brata v jezi, ker ga je vedno zasmehoval zaradi begunstva.

— Nesreča na Triglavu. Litograf Rudolf Kandler iz Badna je svoj dopust preživel pri svojih sorodnikih v Tolminu. Dne 28. oktobra je odšel iz Tolmina v Baden in se ustavil v Boninjski Bistrici, da gre na Triglav. Pri hoji na Triglav je prišel v snežni vihar, zašel je in moral ostati dva dni in dve noči na Triglavu. Moža so z nevarnimi zmrlinami prepeljali v celovško bolnišnico.

— Slepčarica. Dne 6. t. m. dopoldne je prišla k neki stranki na Bleiweissovi cesti neka velika, po imenu neznana ženska, in rekla kuharici, da je šivilja ter da je prišla po gospejno boljše obleko, katero bo popravila. Ko je šla kuharica vprašat slučajno doma se nahajajočo gospo, ki pa o tem ni nič vedela, jo je bila neznanica med tem že popihala. Slepčarica je velike postave, bledolicična, in je imela rjavo obleko in klobuk z belim perjem.

Stajersko.

— Trbovlje. V četrtek dne 14. novembra bo v restavraciji na Lokah sodni dan.

— Trbovlje. V četrtek dne 14. novembra bo v »Delavskem domu« ob 6. zvečer diskuzija. Rudarji, udeležite se je v čim večjem številu!

— Zadnja pot, žrtev rudniškega kapitala. Iz Trbovelj nam poročajo: Dne 7. t. m. ob štiri popoldne, smo pokopali obadva Zelenška, očeta in sina, ki ju je, kakor smo že poročali, doletela žalostna smrt v jami. Pogreb je bil veličasten; udeležilo se ga je nad 2000 ljudi, večinoma rudarjev in njihovih žen. Malo je videti takih pogrebov v Trbovljah. Spreved se je pomikal na pokopališče med turobnimi zvoki rudarske delavske godbe. Pred hišo žalosti je zapel rudarski pevski zbor pod vodstvom sodruga Baloga žalostinko. Majšega Zelenška, ki je bil tudi član rudarskega pevskega zbora »Vzajemnosti«, so nosili sodrugci pevci. Preden je spreved došel na pokopališče, se je razprostrl mrak. Nad odprtima grobovoma so pevci zapeli še eno nagrobnico in rudarska godba je zaigrala mrtvima trpinoma zadnjič v slovo. Tišino na pokopališču je motilo ihtenje zapuščene vdove

in nepreskrbljenih otrok, ki so plakali za očetom, sinom in bratom. Ob tem žalostnem prizoru se je utrla marsikaka solza. Počivajta v miru, sodruga in trpin!

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob 11. dopoldne in stane naročnina

Za avstro-ogrske kraje:	
celoletna	K 21-60
polletna	» 10-80
četrtna	» 5-40
mesčna	» 1-80

Za Nemčijo:	
celoletna	K 26-40
polletna	» 13-20
četrtna	» 6-60
mesčna	» 2-20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 8 vin. v administraciji in tobakarnah:

Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravištvo »Zarje« v Ljubljani.

Umetnost in književnost.

Družinski koledar, ki bo jako bogato ilustriran, izide še pred koncem novembra.

Zadnje vesti.

Vojna na Balkanu.

PRED ODLOČILNO BITKO NA ČATALŠKI ČRTI.

Pariz, 10. novembra. Iz Sofije brzojavljajo: Konjeniški oddelek generala Dimitrijeva je dospel do čatalške turške obrambne črte.

Peterburg, 11. novembra. Poluradno poročajo, da se danes konča prodiranje bolgarske armade k čatalški črti.

BEŽEČA ARMADA.

London, 10. novembra. Vojni poročevalec »Daily Chronicle« v glavnem turškem taborišču, ki se zdaj nahaja na čatalški turški obrambni črti, poroča, da bi bila bežala porazena turška armada prav v Carigradu, če bi je ne bili ustavili sveži oddelki azijskih čet in je ne bi prisilili, da se ustavi na čatalški črti.

KRVAVI BOJI PRED ODRINOM.

Peterburg, 10. novembra. Peterburška telegrafska agentura poroča iz Mustafa paše: Predvčerajšnjem se je bil ves dan krvav boj za posest Papastepa. Turki so od sedmih zjutraj obupno napadali, a so bili vselej odbiti. Po oficialnem poročilu so Bolgari definitivno zavzeli višine Papastepa. Turki so se umaknili v trdnjavo Berkšitepe.

BOLGARSKE OSVOJITVE.

Sofija, 10. novembra. Bolgarske čete so zavzele po slabotnem turškem odporu mesti Gimildzino in Kavalo. Ker Turki niso mogli pobegniti, so se udali. (Kavalo in Gimildzina sta severovzhodno od polotoka Kalkidike.)

BAŠIBOZUKI.

Sofija, 10. novembra. Kakor poročajo, so se pojavile v nekaterih krajih odrinskega vilajeta čete bašibozukov. Bolgarske oblasti so ukrenile potrebne varnostne odredbe.

STANJE ČATALŠKE ARMADJE.

Carigrad, 10. novembra. V Čataldžo in okolico so dospeli novi kontingenti zelo izurjenih čet. V armadi sta tudi generala Mahmud Muktar paša in princ Azis. V vojaških krogih povdarjajo, da sta ta dva generala junaško vodila armado od Lozengrada do Vize in da so vse druge vesti o njih neresnične, pač pa so oficirji s svojim begom demoralizirali redife. Zdaj je v vseh teh četah izborna razpoloženje. Velike nade stavijo na turško topništvo, ki se je imenitno obneslo in prekaša bolgarsko. Kar pa se tiče pehote, jo prekaša bolgarska.

TURŠKI USPEHI PRED ODRINOM.

Carigrad, 10. novembra. (Uradno.) Odrinski vali proča velikemu vezirju z datom predvčerajšnjega dne: Predvčerajšnjem sta napadla dva eskadrona in ena kompanija sovražnikov naše čete, ki branijo železniško postajo Urlu, tri ure daleč od Odrina. Bolgari so bili prisiljeni umakniti se; na bojišču so pustili 30 mrtvih.

Drugi brzojav odrinskega valija javlja: Boj na fronti odrinskih fortifikacij in pri sektorju Maraš je trajal ob 8. zjutraj do 8. zvečer neprenehoma, potem se je prekinil za pol ure, a se vnovič nadaljeval do jutra in večera. Sovražnik ni mogel vzdržati bajonetnega naskoka naših čet pri Marašu in se je moral umakniti z velikimi izgubami ter precej razbiti. Uplenili smo na stotine maniherk in mnogo municije. Na zahodni fronti je naša artiljerija pripravila sovražne topove, da so umolkni. Na južni fronti smo sovražnika zahodno od Kartaltepe pognali nazaj. Boj, ki je trajal 36 ur, se je završil s sijajno zmago, ki ji je določeno častno mesto v zgodovini Turčije.

SRBSKA ZAHTEVA PO PRISTANIŠČU.

Berlin, 10. novembra. »Vossische Zeitung« poroča iz Peterburga: Rusija polaga veliko važnost na vprašanje, ali naj dobi Srbija dohod k morju ali ne. Rusija je dogovorno z Anglijo in Francijo sklenila, da se Srbije ne sme ovirati pri tem. Isti list poroča iz Pariza: Angleška skuša dobiti na Dunaju privolitve, da se naj prepustita pristanišči v Draču in San Giovanni di Medua Črnogorcem, ki naj se sporazume s

Srbi o skupni uporabi obeh pristanišč. Znana je tukaj vest, da naj Avstrija ponudi Srbom pogodbeno uporabo enega ali več dalmatinskih pristanišč, ki naj seveda ostanejo pod avstrijskim gospodstvom. O predlogu Avstrijsko-Ogrske, naj dobe Srbi pristanišče v Egejskem morju, nočejo Srbi ničesar slišati.

KAPITULACIJA SOLUNA.

Atene, 10. novembra. Kapitulacija Soluna je bila podpisana predvčerajšnjem zvečer obenem s predajo iorta Karaburn. Vdalo se je 25.000 mož.

Atene, 10. novembra. Vojno ministrstvo je dobilo od generalissima prestolonaslednika Konstantina naslednje poročilo o podrobnostih kapitulacije Soluna: V teku vsega predvčerajšnjega dne je prekoračila grška armada Axios (Vardar). Angleški, francoski, nemški in avstro-ogrski konzul so me poiskali obenem z mestnim poveljnikom Soluna in zastopnikom turške armade Tahsin-pašo v glavnem stanovašišču Topsisu, da mi predložijo predloge o predaji mesta. Zahtevali so, da pridržijo vsa armada svoje orožje ter se zaveže, da ostane nevtralna do konca vojne. V to nisem privolil, ampak sem zahteval izročitev orožja in sem le dovolil, da se po končani vojni vrnejo. Zadnji odgovor naj bi prišel ob 6. zjutraj. Res sta prišla ob 6. zjutraj mestni poveljnik Soluna in diplomatični agent z novim predlogom, ki je načeloma dovolil izročitev orožja, pač pa je zahteval izjemo za 5000 pušk, namenjenih za izučenje rekrutov. Ker tega nisem dovolil, sta posredovalca odšla, ko sta bila dosegla nov rok dveh ur, da se posvetujeta z vrhovnim poveljnikom. Ker do poteka tega roka nisem prejel nikakega odgovora, sem ukrenil prodiranje, ki se je začelo ob 9. dopoldne. Ko so se naše čete bližale sovražnim predstražam, je odposlal Tahsin-paša ob pol 5. popoldne k meni oficirja s pismom, v katerem je izjavil, da sprejema pogoje. Vsled tega sem ustavil prodiranje in sem poslal k njemu dva oficirja, da napravijo protokol o izročitvi orožja in kapitulaciji mesta.

Atene, 10. novembra. Generalissimus prestolonaslednik Konstantin je dovolil turškim oficirjem v Solunu, da obdrže sablje, samo zavzeti so se morali s častno besedo, da se več ne udeležijo sedanje vojne.

NASKOK NA SKADER.

Rjeka, 10. novembra. Ranjenci, ki bivajo tukaj, zatrjujejo, da pripravljajo general Martinovič silen naskok na Skader v najbližjih dneh. Uspeh naskoka je dvomljiv, ker so čete utrujene in izstradane.

ALBANSKO VPRAŠANJE.

Bukarešta, 10. novembra. »Epoca« se v uvodnem članku toplo zavzema za Albance in pravi, da se morajo upoštevati njihove zahteve pri rešitvi balkanskega konflikta. Ravno tako je treba upoštevati tudi Kucovlahe, ki tudi ne bodo rade volje nosili krščanskega jarma namesta turškega. Popolnoma napačno je misliti, da Rumunija ni prizadeta pri rešitvi balkanskega vprašanja.

KONFERENCA V BUDIMPEŠTI.

Budimpešta, 11. novembra. Pri grofu Berchtoldu je bilo v soboto od 12 do pol dveh posvetovanje, ki so se ga udeležili razen Berchtolda tudi vojni minister Auffenberg, ogrski ministrski predsednik Lukacs in šef generalnega štaba Schemua.

MOBILIZACIJSKE VESTI.

Budimpešta, 11. novembra. Vsled konference, ki je bila pri avstrijskem zunanjem ministru, so se v tukajšnjih političnih krogih raznesle vesti, da se pripravlja mobilizacija. Od kompetentne strani izjavljajo sedaj, da so te vesti popolnoma neutemeljene.

BOJNE LADJE VELESIL V ORIENTU.

Carigrad, 10. novembra. Avstrijsko-ogrska bojna ladja »Admiral Spaun« je dospela pred Dardanele.

Malta, 10. novembra. Dve angleški križarki in štiri ladje so dobile povelje, da takoj odplujejo v orientalska pristanišča. Vzrok je najbrže kapitulacija Soluna in ladje bodo prejkone ostale v Solunu.

Gibraltar, 10. novembra. Oklopna »Shannon« je dobila povelje, da mora biti v teku 48 ur pripravljena za odhod.

Rim, 10. novembra. Italijanska bojna ladja »Ammiraglio di Saint Bon« je že pred Solunom. »Emmanuel Filiberto« je plula v petek skozi Dardanele in »Coalit« je dospela včeraj pred Carigrad. Vlada bo najbrže odposlala še eno večjo bojno ladjo v Bospor. V soboto zjutraj je parnik »Re d'Italia« v Neapolju dobil od vlade povelje, naj odpluje v Carigrad. Vlada je preskrbela parnik z živili za 14 dni za 600 oseb.

Pariz, 10. novembra. Oklopna križarka »Henry IV.« je odplula v Bejrut.

POSVETOVANJE LADJINIH POVELJNIKOV.

Carigrad, 10. novembra. Poveljniki francoskih, angleških, nemških in ruskih križark so imeli v petek popoldne pod načelstvom poveljnika francoske križarke »Leon Gambetta« daljše posvetovanje.

POGOJI BALKANSKIH DRŽAV ZA PREMIRJE.

Kelmorajin, 10. novembra. »Kölnische Zeitung« poroča iz Sofije: Zvezne balkanske države sprejmejo le pod pogojem, da obdrže svoje vojaške prednosti, predlog za premirje. Zato zahtevajo dalje, da zasedejo čatalško črto in

da Turki ne dobivajo ojačenja iz Male Azije. Turške čete v Macedoniji in Traciji morajo postati vojni ujetniki.

ANGLIJA PROTI ZAVZETJU CARIGRADA.

London, 10. novembra. V energičnem, očitno inspiriranem članku se »Times« odločno protivi tudi le začasnemu zavzetju Carigrada od bolgarske armade. Turčija mora ostati še nadalje v Carigradu in mora vršiti svoje dolžnosti za Bospor, Marmarsko morje in Dardanele.

IZ DRŽAVNEGA ZBORA.

Proračunski odsek.

Zločinska obstrukcija slovenskih klerikalcev.

Dunaj, 10. novembra. Zadnje sejo proračunskega odseka je zavlekla bedasta obstrukcija slovenskih klerikalcev do pol treh v soboto zjutraj. Ko so klerikalci, slovenski in hrvaški, odklonili kompromis, so ostale stranke sklenile, da nadaljujejo posvetovanja po noči. Ko so bili klerikalni govorniki s svojim brbljanjem za enkrat pri kraju, je izjavil poročevalec dr. Steinwender, da bi bilo treba proračun kar najhitreje in najtemeljiteje rešiti, ampak nekateri gospodje se hočejo norčevati iz odseka. Ta popolnoma umestna opazka je vzela klerikalcem zadnjo drobtino razsodnosti. Mali Gostinčar in rejni Jarc sta pričela kričati; Jarc je prevrnil dva z vodo napolnjena kozarca. Kmalu bi bilo prišlo do pretepa. Slednjič predlaga načelnik, kakor tudi dopuščajo poslovni red, naj odsek sklene načelno vprašanje, ali sploh hoče kaj izpreminjati na številkah finančnega ministrstva. Ko slovenski in hrvaški klerikalci zaslučijo, da slabo prede njih obstrukcijski bedastočji in hudobnosti, prično razsajati na vso moč. Poročevalec dr. Steinwender predlaga, naj poslanci, ki so stavili resne predloge, umaknejo iste, pa jih ponove pri finančnem zakonu ali v zbornici. (Jugoslovanski klerikalci besne.) Načelnik dr. Korytowski sporoča, da so se umaknili vsi izpreminjevalni predlogi razen predlogov poslancev Jarca, Gostinčarja in Dulibiča. (Klerikalni Jugoslovani čvrsto razsajajo.) Z veliko večino sklene odsek, da se postavke finančnega ministrstva prav nič ne izpremene, s čimer so na mah rešeni tudi predlogi klerikalnih obstrukcionista. Seja se je zaključila ob pol treh zjutraj med velikim hrupom. Prihodnja seja je v sredo.

Gospodarski pregled.

** Grafiško banko so ustanovili z velikim ropotom dne 27. oktobra v Pragi za Češko. Združili so se nemški in češki tiskarnarji ter izdajatelji najzagrizenejših čeških in nemških nacionalnih listov. Glavnica bo znašala dva milijona kron. Naperjena je ta banka tudi proti organizacijam tiskarskih pomočnikov in drugih uslužbencev. — Vzor mednarodnosti!

Novice.

* Nekaj številok o vojnih žrtvah. Krvoločnost, ki danes gnolji zemljo s krvjo balkanskih narodov, dokazuje zopet vso grozovitost vojne. Stoinstokrat so že obsojala najspretnjša peresa grozovitost vojevanja, toda še toliko besed ne pove tega, kar povedo številke o uničevanju človeškega življenja in o zapravljanju narodovega imetja v vojni. Poglejmo samo, koliko žrtev so zahtevale vojne zadnjih petdeset let. Umorjenih je bilo

v krinski vojni	750.000 mož
v italijanski	45.000 «
v danski	8.000 «
v secesijski (Amer.)	800.000 «
v prusko-avstrijski	45.000 «
v rusko-turški	250.000 «
v mehiškanski	40.000 «
v konjšinski	25.000 «
v francosko-nemški	215.000 «

2.178.000 mož.

Te žrtve pa še nikakor niso vse, v resnici so še mnogo večje, nego jih izkazujejo te številke, ker so podatki iz vojen v Abesiniji, Indiji, Afganistanu, Madagaskarju, na Kubli, v Transvalu, Kini, Dahomeju, Tunisu, Tonkini, Srednji Afriki in tudi iz kitajsko-japonske in rusko-japonske vojne netočni. Če bi vračunali tudi vse te žrtve, bi znašale žrtve vsaj 800.000 mrtvecev več. V pol stoletju je poginilo torej v vojnah tri milijone ljudi. — Denarne žrtve se dajo natančneje zračunati za celo stoletje. Naslednje vojne so veljale:

	milijonov frankov
napoleonska	16.500
turško-ruska	500
alžirska	1200
špansko-portugiška	1250
kavadska	55
seminolska	135
mehikanska	290
kamorska	50
krimska	7600
italijanska	1500
secesijska (Amerika)	25.000
abesinska	215
paragvajska	1200
nemško-francoska	15.000
ašantijska	27
osrednjeazijska	1125
rusko-turška	6600
afganistanska (Culu)	425
sudanska	105
madagaskarska	105
abesinska	575
kubska	5000
transvalska	4000
kitajsko-japonska	1500

Tudi v teh podatkih niso navedene vse vojne, vendar pa že ta števila povedo, da je vojna požrla v 19. stoletju 100 milijard. Žrtve so pa še večje, zakaj ne mnogo manj kolikor velja vojna, znaša tudi škoda, ki nastane vsled opu-

MAGGI kocke
(gotova goveja juha)
po 5 vin.
so najboljše!

Varstvena znamka Zvezda s križcem.

stošenja v vojni. Razen tega bi pa morali računati tudi vzdrževanje vojaštva sicer, če bi hoteli predočiti prave žrtve. Koliko večje bi lahko bilo blagostanje človeštva, če bi se vse sile in vsa vrednost, ki se uničujejo v vojni, porabile za dviganje duševne in materialne kulture človeštva!

Stavkovna zavarovalnica podjetnikov.

Stavka je takorekoč razvojna bolezen kapitalističnega gospodarstva. Ker pa ta razvoj še ni zaključen, ima torej stavka svojo gospodarsko pravico. V dogledni dobi stavke ne bodo še ponehale, nasprotno še pospešile se bodo. Podjetniki računajo zaradi tega s stavko kot s stalno nevarnostjo, proti kateri se hočejo zavarovati.

Dokler njih zavarovalnice še niso bile ustanovljene so se podjetniki v spornih slučajih medsebojno podpirali, bodisi s preskrbo delavolnih delavcev, ali pa s tem, da so prevzemali njih na termin dobavna naročila, ali pa tudi z denarno podporo. Toda čim močnejše in uspešnejše so postajale delavske organizacije in čim težja je postajala »dobava« delavolnih delavcev, tem odločnejše se je jela podjetniška organizacija uveljavljati. Danes je že po vseh deželah več ali manj uvedena »Reichsarbeitsblatt« objavlja že nekaj let redna poročila o podjetniških organizacijah iz raznih dežel, in iz njih povzemamo lahko važne odlomke.

Ne oziroma se na stavkovno podporo, je podjetniška organizacija direktna posledica delavskih organizacij. Dokler delavstvo ni bilo organizirano, se tudi podjetnikom ni bilo treba združevati. Najmočnejšo podjetniško organizacijo ima Nemčija, o kateri hočemo tukaj spregovoriti.

Nas zanima najbolj Avstrija, ki Nemčijo v tem pogledu prav pridno posnema. V Avstriji vodita stavkovno zavarovalnico podjetniki obeh centralnih zvez, »Österreichische Arbeitgeber-Hauptverband« in »Hauptstelle österreichischer Arbeitgeberorganisation«. Glavna zveza ima nalogo, da skrbi za zbirko obrambnega sklada. Učlanjene zveze, njih strokovne sekcije ter njih neposredni člani niso primorani udeleževati se te zbirke. S prvim vplačilom se člani obvezajo, da bodo vplačevali najmanj tri leta statutarno določene prispevke. V ta obrambni sklad plačujejo za vsakega zaposlenega delavca po 10 vin, na teden; te prispevke obračunavajo skupno, ter se imenuje glavnic »temeljni sklad«.

Po preteku te dobe, ali pa že prej se smejo člani z obrambnega sklada poleg tega udeleževati »letnega« sklada. Če se za ta fond pobirajo enaki prispevki ali ne, ni razvidno iz poročil.

Pri podeljevanju podpor iz tega obrambnega sklada, veljajo naslednja določila:

Član ima pravico le do tiste vsote, ki jo dosežajo lastni prispevki, oziroma do ene četrte ostale vsote, in do ene tretjine skupne vsote temeljnega sklada (triletnih prispevkov) ali pa letnega sklada. Glede zahtev po višjih vsotah določa skupni zbor.

Denar obrambnega sklada se nalaga v pupilarno varnih zavodih. Obresti tega denarja se vsakemu članu, z njegovimi prispevki sorazmerno po odbitku vseh upravnih stroškov vpišejo v dobro. Ob izstopu dobi član, po odbitku perabljenega dela, vso vsoto z obrestmi vred nazaj. Članske zveze, katerim se pošilja denar iz obrambnega sklada, morajo o porabi denarja poročati vsak mesec račune.

Te določbe so bile sprejete na občnem zboru 8. decembra 1909.

Pravila glavne zveze podjetniških organizacij na Dunaju določajo, da se denarna sredstva v svrhu stavkovne zavarovalnice pobirajo lahko v okvirju koalicijskega zakona. O višini teh prispevkov ni nikake določbe. Pač pa je nekaterim zvezam, ki svojim članom izplačujejo statutarno določene podpore, naloženo, da se morajo v področju glavne zveze združiti v posebne skupine. V zmislu teh določb so se posamezne zveze za slučaj stavke preskrbele s posebno odškodnino.

Tako ima zveza železarskih in kovinskih industrijcev na severnem Češkem v Toplicah, v svojih pravilih določbe, da se porabi »prebitek« za člane. Kakšen je ta prebitek, ni navedeno.

Pravila zveze severočeskkih industrijcev v Libercu določajo ustanovitev »pomožne blagajne« v »svrhu odškodnine svojim članom, za slučaj neopravičene stavke«. V to blagajno se steka po odbitku upravnih stroškov ves prebitek. O višini odškodnine določa zvezno predstojništvo.

To je vse, kar nam podjetniške stavkovne zavarovalnice v Avstriji poročajo. — O »važnejših določbah«, kakor o višini podpor, v javnosti molče. Zavarovalnice pač vedo zakaj.

Po vsem drugem merilu pa so urejene stavkovne zavarovalnice v Nemčiji.

Cesarski statističnemu uradu je bilo v letu 1911 prijavljenih vsega skupaj 17 družb z ustanovo stavkovne odškodnine. Te imajo včlanjenih 127 tisoč podjetnikov, ki imajo vposlenih 4 milijone 27 tisoč delavcev. V primeri k letu 1910, je število podjetnikov naraslo za 20.228 in imajo okoli 363.000 delavcev vposlenih. Stavkovne zavarovalnice se raztezajo prav na vse industrijske panoge. O višini prispevkov in podpor, imajo navedena natančna določila. Kot primer hočemo navesti določila ene izmed teh družb:

Družba sprejema zveze kakor tudi posamezne člane. Kot vstopnina se plača 50 fenigov od vsakih tisoč mark letno izplačane mezde. Najnižji letni prispevek pnaša za vsakega vposlenega delavca po 2 marki za vsakih 1000 mark izplačane letne mezde. V slučaju potrebe, se po skiepu nadzorstvenega sveta lahko uvede poseben prispevek v enaki višini.

Odškodnina oziroma zavarovalnina je takalež:

Nadzorstveni svet lahko dovoli za vsakega stavkujočega ali izprtega delavca 25% njegove dnevne mezde. Če se v slučaju delne stavke mora tudi drugi del delavcev odpustiti, veljajo tudi dnevi izprtih delavcev kot stavkovni dnevi. Izprti delavci veljajo kot stavkujoči, če je izpor dovolila pristojnolokalna zveza. Polna odškodnina 25% povprečne letne plače se dovoljuje le, če število delavcev ne presega nad 300. Pri večjem številu delavcev se podpora zniža. Dovoljene podpore in odškodnine se izplačajo ob zaključku kalendarkega leta.

Družba centralne zveze prometnih podjetnikov plačuje tudi za vsakega med stavko nerabljenega konja odškodnino. Do števila 60 konj znaša odškodnina 1 marko 20 fenigov za vsakega konja. Pri podjetjih, ki rabijo več kot 60 konj, nadzorstveni svet lahko zniža odškodnino. Prispevek za vsakega zavarovanega konja znaša 3 marke na leto, pristopnina pa 50 fenigov.

Neka decembra leta 1910, v Berlinu ustanovljena družba pobira pristopnina po 25 fenigov od vsakih 1000 mark letno izplačane mezde, ter 1 marko prispevka. Odškodnina znaša 25% povprečne dnevne mezde stavkujočih ali izprtih delavcev. Če pa število delavcev presega več nego 300 delavcev, znaša odškodnina 20%, če več kakor 600 delavcev pa 15% dnevne mezde.

To bi bilo nekaj določb nemških stavkovnih zavarovalnic. Pripomniti pa je, da stoji Nemčija tudi v tem oziru pred vsemi ostalimi državami. To pa najbrže zaradi tega, ker je razvoj nemške industrije tudi velik. Temu razvoju odgovarja tudi strokovna organizacija sodrugov v Nemčiji. O drugih deželah, evropskih se pa še pomenimo.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izda in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Ljubljana« v Ljubljani.

Kovaški pomočniki

kateri so zmožni tudi na pramožu delati se sprejmejo v tovarni vozov

Peter Keršič, Sp. Siška pri Ljubljani

V kratkem začnemo razpošiljati

Žepni

koledar

za delavce spleh in prometne uslužbence
za navadno leto 1913.

Ta žepni koledar je obsežnejši od dosedanjih in je jako primeren za vsakdanjo rabo. Razpošiljati se začne najkasneje 15. novembra. — Vsebine: Koledar. — Dohodki in stroški. — Kolkovne lestvice. — Inozemske denarne vrednosti v kronski veljavi. — Množina razpredelnice. — Stare in nove mere. — Koliko plačam osebne dohodnine. — Koliko plačam vojne takse. — Poštni in brzojavni tarifi. — Dr Viktor Adler. — Demon alkohol. — Dolžina železnice in brzojavnih naprav cele zemlje. — Priporočljive knjige založbe »Zarje«. — Najvažnejše določbe v zavarovalnici proti nezgodam. — Novi mezdni zakon za rudništvo. — Stavke v Avstriji leta 1911. — Dolžine raznih železnic na zemlji. — Tri škerceve pesmi: Poslednji akord, Svetnica, Karnevalska balada. — Za »Zarjo«. — Največja mesta na zemlji. — Obrtna sodišča v južnih avstrijskih deželah. — Obrtna nadzorništva v južnih avstrijskih deželah. — Pisatelj Ivan Cankar (slikar, Pomen nekaterih parlamentarnih besed. — Napoleon Bonaparte (slikar ob stoletnici). — Beleške za vsak dan v letu. — Oglasi.

Cena posameznim izvodom 1 K, po pošti 10 vinarjev več. Z naročilom po pošti je najbolje poslati tudi denar, da se ne povečajo (s priporočilom) poštni stroški. Dobival se bo pri upravi »Zarje« v Ljubljani po zaupnikih.

Kavarna

Unione v Trstu

ulica Caserma in Torre Bianca

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

Biljardi.

Shajališče tržaških in vnanjih sodrugov.

Postrežba točna. — Napitnina je odpravljena.

Maksim Gorkij

„Mati“.

Cena K 4.—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je knjižno založila in izdala

Učiteljska tiskarna

Ljubljana, Francičkanska ul. 8

r. z. z. o. z.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

za društva.

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.

Tobakarne oziroma prodajalna »Zarje« v Trstu so:

Južni kolodvor.

Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko. Moze, ulica Miramar 1.

Beden, ulica Madonnina št. 2.

Gostilna Internacional, ulica Giovanni Boecacio št. 25

Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).

Pipan, ulica Ponte della Fabra.

Gramaticopulo, Piazza Barriera.

Bruna, ulica del Rivo.

Raitinger, Riva Grumola št. 20.

Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.

Bajc, ulica Geppa.

Kovač Antonija prodajalna v Sv Križu.

Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.

Geržina, Rojan.

Benussi, Grotta.

Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.

Artuš, Belvedere 57.

Sekovar, Piazza Caserma.

Ronzel Goachino, Via S. Marco 26.

Wenc Neža, Via Broletto.

Segolin Rosa, Via Industria 16

Kickel, Via Montorzino 4, Rojano.

Ali sem »Zarji« že pridobil novega naročnika?

Razpis

službe občinskega tajnika v občini Spod. Šiška.

S tem se razpisuje za občino Spod. Šiško mesto občinskega tajnika. Nastop s 1. januarjem 1913.

Prvo leto provizorično nastavljen, po prvem letu zadovoljivega službovanja definitivno, s pravico do pokojnine, ki znaša po 10letnem službovanju 40% plače, po 35letnem celo plačo.

Začetna plača 1200 K s 3 triletnicami in dvemi štiriletnicami po 200 K.

Prošnje, opremljene s pričevali o zmožnosti, potrebni šolski in praktični izobrazbi ter o prostosti vojaščine naj se vlagajo pri podpisnem županstvu do 1. decembra 1912.

Podrobnejše informacije pri podpisnem županstvu.

Županstvo občine Spod. Šiška,

Seidl,
župan.

St. 35.800

Razglas.

Z ozirom na razna regulačna dela v strugi Ljubljanice, ovirajoča dejanja občinstva, ki vsebujejo tudi prestopke zoper kazenski zakon in zoper določbe cestnopolicijskega reda za stolno mesto Ljubljano, opozarja podpisani mestni magistrat občinstvo, da je strogo prepovedano:

- a) zahajati v strugo bodisi med delom, bodisi po dovršenem delu,
- b) metati raz mostov in obrežja ter iz hiš karkoli v strugo,
- c) poškodovati orodje, vozove, stroje i. dr., voziti se z vozički po železniškem tiru ali celo s kamenjem obmetavati osobe in drugo podobno.

Mestno-policijska straža ima najstrožji nalog vsako tako dejanje preprečiti in prestopke tusem ovaditi, ki se bodo, v kolikor niso podvrženi kazenskemu zakonu, kaznovali policijsko z globo do 200 K odnosno z zaporom do 14 dni.

Mestni magistrat ljubljanski

dne 31. oktobra 1912.

Župan:

dr. Ivan Tavčar l. r.

Konzumno društvo za Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo

ima doslej deset prodajalen in sicer:

Ljubljana: Sodna ulica 4;

„ Krakovski nasip 10;

„ Vodmat, Bohoričeva ulica;

Siška: Kolodvorska cesta (v lastni hiši)

Celovška cesta 1;

Vič-Glince: Tržaška cesta;

Jesenice: „pri Ferjanu“;

Jesenice-Fužine: na Savi, „pri Men-

cingerju“;

Koroška Bela: „pri Pristavcu“;

Tržič: „Pot na Bistrico“.

Lastna pekarna je v Siški, Celovška cesta 1. — Osrednja pisarna: v Siški, Kolodvorska cesta 56 (v lastni hiši), kjer je tudi glavno skladišče.

V Ljubljani je za pisma: poštni predal 13 (na glavni pošti) ter nabiralnik v prodajalni, Sodna ulica 4. — Cekovni in klerinski račun za denarni promet: št. 75.383 c. kr. poštne hranilnice.

Član društva lahko postane vsakdo, ki je svojepraven. Za pristop se je oglasiti bodisi v kaki prodajalni bodisi v pisarni. Pristopnina znaša 1 K delež 30 K.

Dosedaj so člani prejeli čistega dobička:

leta 1909. K 2035.— (prvo leto)

„ 1910. „ 11365-25

„ 1911. „ 16610-45

Skupaj K 30010-70

Hranilne vloge zadrugnikov se obrestujejo po 5 odstotkov od dne vloge do dne dviga. — Hranilne vloge se sprejemajo v pisarni kakor tudi v prodajalnah proti potrdilu podpisanem po najmanj enem članu načelstva ter prodajalnici poslovdje.

Nadzorstvo.

Načelstvo.